

La Biennale di Venezia

58 Międzynarodowa Wystawa Sztuki

Oświadczenie Ralpha Rugoffa – kuratora 58 Międzynarodowej Wystawy Sztuki w Wenecji

Obyś żył w ciekawych czasach

W przemówieniu wygłoszonym pod koniec lat 30. XX wieku brytyjski parlamentarzysta Sir Austen Chamberlain przywołał starożytną chińską klątwę, o której opowiedział mu niegdyś brytyjski dyplomata z długim stażem pracy w Azji. Brzmiała ona: „Obyś żył w ciekawych czasach”. „Nie ma wątpliwości” – mówił Chamberlain – że klątwa ta dosięgła nas. Przechodzimy od jednego kryzysu do następnego. Dotykają nas kolejne niepokoje i wstrząsy”.

Ta diagnoza brzmi dzisiaj niepokojąco znajomo. W mediach kryzys goni kryzys. Jednak w momencie, gdy rozprzestrzenianie się cyfrowych *fake newsów* i „alternatywnych faktów” podkopuje dyskurs polityczny i zaufanie, na którym się on opiera, warto jest zatrzymać się i zorientować w sytuacji. W naszym przypadku okazuje się, że nigdy nie istniała żadna „starożytna chińska klątwa”, mimo że europejscy politycy opowiadają o niej w przemówieniach od ponad stu lat. Jest to reliktowy kulturowy wytrych, kolejny zachodni „orientalizm”, lecz pomimo fikcyjnego statusu odegrał on i odgrywa istotną funkcję retoryczną w znaczących debatach publicznych. Ten „niepewny” artefakt – jednocześnie podejrzany i znaczeniowo bogaty – sugeruje kierunki badań warte podjęcia dzisiaj, zwłaszcza że znowu, jak się wydaje, nawiedziły nas „ciekawe czasy”, o których wspomina. Tak więc 58 Międzynarodowa Wystawa Sztuki La Biennale di Venezia weźmie swój tytuł od nieistniejącej klątwy.

W ramach *Obyś żył w ciekawych czasach* pokazane zostaną niewątpliwie prace przyglądające się prekaryjnym aspektom dzisiejszej egzystencji, w tym różnym zagrożeniom dla kluczowych tradycji, instytucji i stosunków „powojennego porządku”. Zaznaczmy jednak od razu, że moc sztuki nie działa w obszarze polityki. Sztuka nie powstrzyma na przykład wzrostu nastrojów nacjonalistycznych i autorytarnych tendencji w różnych częściach świata, ani nie naprawi tragicznego losu

globalnych uchodźców (których liczba sięga dzisiaj jednego procenta wszystkich ludzi).

Jednak pośrednio sztuka może udzielić wskazówek na temat tego, jak żyć i myśleć w „ciekawych czasach”. 58 Międzynarodowa Wystawa Sztuki nie będzie miała tematu przewodniego jako takiego, lecz podkreśli generalne podejście do tworzenia sztuki oraz koncepcję społecznej funkcji sztuki jako obejmującej zarówno przyjemność, jak i krytyczne myślenie. Wystawa skupi się na twórczości artystów, którzy kwestionują mentalne nawyki i poszerzają nasze odczytania przedmiotów i obrazów, gestów i sytuacji. Sztuka tego rodzaju wyrasta z praktyki przyjmowania różnych punktów widzenia: jednoczesnego wyobrażania sobie rzeczy sprzecznych, niemożliwych do pogodzenia, i żonglowania różnymi sposobami rozumienia świata. Artyści myślący w ten sposób oferują alternatywy dla znaczenia tak zwanych faktów, sugerując inne sposoby ich łączenia i kontekstualizacji. Ich twórczość, napędzana nienasyconą ciekawością i kpiarskim humorem, zachęca nas do spojrzenia z dystansem na wszelkie niekwestionowane kategorie, koncepcje i podmiotowości. Zaprasza nas do uwzględnienia rozmaitych możliwości i nieznanych punktów widzenia i do zauważenia, jak „porządek” stał się dzisiaj jednoczesną obecnością różnych porządków.

Obyś żył w ciekawych czasach potraktuje poważnie potencjał sztuki jako metody przyglądania się rzeczom, których jeszcze nie znamy – zakazanym, ukrytym lub z innych powodów niedostępnym. Postawi na pierwszym planie takie prace, które badają powiązania między zjawiskami, wykazując powinowactwo z ideą, wyznawaną zarówno przez Leonarda da Vinci, jak i Włodzimierza Iljicza Lenina, że „wszystko jest połączone”.

Obyś żył w ciekawych czasach wyrasta z przekonania, że ciekawa sztuka tworzy formy, których szczególny charakter i zarys stawiają pytania na temat tego, w jaki sposób znaczymy kulturowe granice i linie demarkacyjne. Inteligentna twórczość artystyczna obejmuje tworzenie form zwracających uwagę na to, co forma ukrywa i jakie pełni funkcje. Wystawa zaakcentuje sztukę istniejącą pomiędzy kategoriami, kwestionującą założenia leżące u podstaw naszego kategorycznego myślenia.

Obyś żył w ciekawych czasach zaprosi widza do wszechstronnego doświadczenia głębokiego zaangażowania, pochłonięcia i twórczej nauki, jakie umożliwia sztuka. Uczyni to między innymi poprzez serię spotkań o charakterze zabawy, bowiem jesteśmy najpełniej „ludzcy” wtedy, kiedy się bawimy. Wymagać to

będzie takiego ustawienia formatu wystawy, by był on możliwie jak najbardziej zgodny z charakterem prezentowanej sztuki.

Obyś żył w ciekawych czasach oprze się wreszcie na wierze, że ludzkie szczęście zależy od treściwych rozmów, bowiem jako istoty społeczne pragniemy tworzyć i znajdować znaczenie, a także komunikować się z innymi. W uznaniu tego faktu wystawa postara się podkreślić ideę, że znaczenie dzieł sztuki nie jest zawarte przede wszystkim w przedmiotach, lecz w rozmowach – najpierw pomiędzy artystą i dziełem, potem pomiędzy dziełem i publicznością, a wreszcie pomiędzy różnymi publicznościami. Biennale Sztuki 2019 aspiruje do ideału, w którym w wystawie nie jest ważne, co ona pokazuje, lecz to, jak widzowie mogą później wykorzystać jej doświadczenie, stawiając czoła codziennym realiom z poszerzoną perspektywą i nową energią. Wystawa powinna otworzyć ludziom oczy na niedoceniane wcześniej sposoby bycia w świecie, wpływając na ich światopogląd.

Ralph Rugoff